

ШЛЯХИ ВЗАЄМОДІЇ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ДИТЯЧИМИ ТА МОЛОДІЖНИМИ ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

У статті розглядається проблема пошуку шляхів та форм взаємодії соціального педагога з дитячими молодіжними громадськими організаціями, з'ясування ролі та місця соціального педагога у дитячому та молодіжному русі України.

Сучасну ситуацію у дитячому та молодіжному русі України оцінити однозначно досить важко. З одного боку, маємо понад 110 всеукраїнських молодіжних громадських організацій, близько десятка дитячих та понад 3000 таких же формувань на місцевому рівні. Зокрема, тільки на Житомирщині офіційно зареєстровано близько 100 дитячих та молодіжних громадських організацій. Проте, як показують дослідження та практика, ці об'єднання не тільки не охоплюють своїм членством значної частини дітей та молоді, але й не мають серед них належного авторитету [1: 131].

Значна кількість організацій створюється та діє в інтересах тих чи інших політичних сил. Є такі, що створюються в потрібний час і у потрібному місці для вирішення певних фінансових або, знову ж таки, політичних питань. Такі організації, "досягнувши мети", стають фантомами, залишаючись при цьому статистичними одиницями у звітах державних чиновників.

Діяльність же самодостатніх, активно діючих "неполітичних" дитячих та молодіжних об'єднань в Україні на сьогодні зводиться в основному до вирішення внутрішньоспількових проблем та завдань, вирішення яких у сукупності не "робить погоди" у державній молодіжній політиці. І в цьому не можна звинувачувати самі організації. Поле і результати їх діяльності можуть значно розширитися, якщо вона (діяльність) стане спільною зі школою, позашкільними закладами, державними установами.

Не останню роль у цьому процесі мають відіграти посередники – соціальні педагоги.

Завданням цієї статті є пошук можливих шляхів та форм взаємодії соціального педагога з дитячими молодіжними громадськими організаціями, з'ясування ролі та місця соціального педагога у дитячому та молодіжному русі України.

Адже, соціальний педагог – це, перш за все, посередник, з'єднуюча ланка між особистістю і державно-громадськими службами, організаціями і закладами, покликаними турбуватися про кожну людину. Одночасно він захисник інтересів кожної конкретної людини.

Соціальний педагог – це учасник спільної діяльності з дітьми і дорослими, провідний організатор цієї діяльності. Він своєрідний духовник-наставник, який протягом ряду років ніби "веде" молоду людину, здійснює соціальний патронаж, турбується про формування моральних загальнолюдських цінностей в соціумі. Одночасно він соціальний терапевт, який допомагає передбачати і розв'язувати конфлікти ситуації серед своїх підопічних, сприяючи їм у контактах з відповідними спеціалістами.

Нарешті, у нього відповідний імідж громадського діяча, який підтримує, розвиває і очолює соціальні ініціативи громадян, спрямовані на самозабезпечення і оздоровлення оточуючого середовища [2: 82-83].

Соціальному педагогу варто розуміти, що дитячі та молодіжні об'єднання, з одного боку, самі стають суб'єктом соціального захисту дітей і молоді, а з іншого — покликані підготувати їх до соціального самозахисту, до виживання в нових соціально-економічних умовах. Об'єднання дітей і молоді в організації, групи за інтересами, як показує вітчизняний і міжнародний досвід, є важливим шляхом вирішення проблеми соціального захисту особистості в умовах швидко мінливого світу. Специфіка подібних організацій — необхідність або бажаність участі дорослих — визначає можливі напрямки співробітництва соціального педагога з ними. При цьому його діяльність набуває соціально-виховного характеру.

Динаміка сучасного соціально-політичного й економічного життя приводить педагогів до необхідності прискорення соціалізації особистості молодих людей, формування суспільних відносин на основі захищеності особистості, вибору нових способів обміну духовними і соціальними цінностями. У такому сенсі дитячі та молодіжні організації мають свою перевагу перед школою, тому що школа – державна установа, і у своїх політичних, ідеологічних оцінках вона неминуче дотримується офіційної лінії. Дитячі і молодіжні організації функціонують не при державі, а при суспільстві, вони вільні у вихованні вільної людини [2: 27].

Соціальний педагог повинен розуміти, що в будь-якому дитячому чи молодіжному об'єднанні потенційно закладені такі соціально-виховні функції:

- пізнавальна (когнітивна): застосування у діяльності наявних знань, закріплення світоглядних ідей, формування вмінь аналізувати події, які відбуваються у країні та світі;
- захисна (компенсаторна): соціальний захист представників організації. Кожна організація одним з найголовніших своїх завдань вбачає захист прав та інтересів членів організації;
- регулятивна: особлива позиція молодих людей як членів організації в результаті відносин, а також у процесі виконання організаційських та виконавських постійних і тимчасових доручень, тобто регулювання взаємостосунків дітей, молоді та їх діяльності;
- організаційська: сприяння розвитку організаційських здібностей і потреб дітей та молоді;
- комунікативна: роль організації як засобу спілкування між дітьми, молоддю та дорослими;
- соціальних зв'язків: проявляється у налагодженні контактів між дитячими, молодіжними і дорослими організаціями, у контактах зі школою, державою, громадськістю іншими дитячими і

молодіжними організаціями та об'єднаннями у посередництві між дітьми, молоддю та суспільством у цілому [2: 32].

Особливу увагу соціальний педагог повинен приділяти роботі з дитячими та молодіжними громадськими організаціями, які є легалізованими (офіційно визнаними) державними органами, мають статус юридичної особи і здійснюють свою діяльність відповідно до Законів України "Про об'єднання громадян", "Про молодіжні та дитячі громадські організації" та інших законодавчих і нормативних актів.

Значимим для соціального педагога має бути той факт, що, будучи суб'єктом соціозахисних дій, такі дитячі та молодіжні громадські організації можуть:

- розробляти та реалізовувати спеціальні програми для залучення уваги до своїх проблем та проблем молодих людей певного регіону (мікрорайону, навчального закладу тощо) та з метою подальшого вирішення цих проблем. Проекти (програми) дитячих і молодіжних громадських організацій, що представляються на конкурсній основі у державні органи виконавчої влади можуть одержати фінансову та адміністративну підтримку;

- виступати учасниками цивільно-правових актів, тобто заключати угоди з установами та організаціями про спільну діяльність, а значить, нести юридичну відповідальність за результати своєї діяльності.

Завдання соціального педагога ефективно використовувати цей потенціал за призначенням. Для цього потрібно:

- розуміти зміст та завдання державної молодіжної політики, усвідомлювати роль та місце у її реалізації кожної окремої організації та дитячого і молодіжного руху в цілому;
- знати законодавство щодо діяльності дитячих та молодіжних громадських організацій та спиратися на нього у своїй роботі;
- знати і вміти на практиці використовувати методи вивчення дитячих та молодіжних формувань;
- розумітися на змісті та формах діяльності дитячих і молодіжних громадських організацій;
- чітко визначати цілі та завдання своєї діяльності, власні роль та місце у взаємодії з дитячими та молодіжними організаціями;
- правильно обирати форми та шляхи взаємодії з окремими об'єднаннями та молодіжним рухом у цілому.

Щодо форм взаємодії, то це може бути:

- партнерство: налагодження стосунків між соціальним педагогом та організацією (рухом), визначення завдань, цілей та їх подальша спільна реалізація;
- керівництво, лідерство: можливе, коли соціальний педагог є визнаним лідером серед учасників однієї або кількох організацій і має певний досвід у керівництві та організації громадської діяльності;
- координація: цей шлях можливий як варіант координації соціальним педагогом діяльності кількох організацій (установ, закладів тощо) або спільного проекту (програми) у разі визнання за соціальним педагогом всіма учасниками права на таку роль;
- посередництво: передбачає діяльність соціального педагога спрямовану на налагодження контактів, обміну досвідом організації з іншими організаціями, державними установами, навчальними закладами тощо;
- наставництво: передбачає передачу соціальним педагогом досвіду організації громадської діяльності дитячому або молодіжному об'єднанню і сприяння втіленню цього досвіду у практику діяльності об'єднання.

Шляхи взаємодії при цьому можуть бути різноманітними:

- надання допомоги у визначенні домінуючих цілей, попередження про можливі труднощі, що можуть виникнути при їхній реалізації;
- привернення уваги державних органів влади до вирішення проблем дитячих та молодіжних об'єднань, організацій;
- налагодження взаємодії дитячих і молодіжних організацій з іншими соціальними інституціями в організації соціальної допомоги дітям і молоді;
- включення дітей і молоді у пошук рішення існуючих проблем через спеціально створювані органи самоврядування;
- організація роботи дітей і молоді, спрямованої на надання допомоги одноліткам та іншим людям. При цьому соціальний педагог створює умови для вибору сфери соціальної діяльності й організує підготовку до цієї діяльності (діагностика індивідуальних особливостей, ознайомлення з варіантами вибору майбутньої діяльності, що відповідає можливостям тощо);
- підготовка дітей і молоді до соціального самозахисту; формування соціальних знань і вмінь, що може забезпечити єдність соціального захисту і соціального самозахисту. Для того щоб молоді люди краще адаптувалися до системи соціальних відносин, були готові до реалізації соціальних функцій, щоб успішніше проходила соціалізація, необхідний комплекс знань, сформувати які можуть дорослі члени організацій, організатори дитячого та молодіжного руху, соціальні педагоги і т.п.;
- здійснення педагогічної корекції соціальної поведінки і соціальних зв'язків, що передбачає використання дорослими членами організацій (у тому числі соціальними педагогами) оптимальних педагогічних засобів для підготовки дітей до цивілізованого соціального спілкування, вирішення конфліктних ситуацій, участі в різних формах соціальної діяльності, а також здійснення аналізу цієї діяльності з метою більш ефективного включення в неї;

– здійснення профілактики асоціальної поведінки. Соціальний педагог повинний працювати з кожною молодою людиною, використовуючи можливості дитячих та молодіжних об'єднань, організацій, щоб попередити можливі асоціальні дії, що вона може зробити в силу не тільки низького рівня моральності, але й індивідуальних психологічних якостей особистості.

Дитячі та молодіжні громадські організації повинні стати важливим чинником залучення дітей та молоді до участі у суспільних процесах, активізації їх діяльності щодо вирішення своїх соціально-політичних проблем, їх становлення як головного провідника соціальних перетворень, економічного розвитку та технічного прогресу в країні. Саме вони мають брати найактивнішу участь у формуванні національної та політичної самосвідомості молодих людей. Через свої громадські об'єднання останні можуть стати активним суб'єктом здійснення державної молодіжної політики, розкрити і використати свій потенціал і здібності як у власних, так і в загальнодержавних інтересах.

Реалізуючи основні завдання державної молодіжної політики, необхідно враховувати те, що в цьому процесі, з одного боку, саме дитячі та молодіжні організації є своєрідним посередником між державними органами і молодим поколінням, а з іншого – що серед усіх основних інститутів соціалізації та виховання юнаків і дівчат саме вони повинні вирішувати питання соціалізації та виховання молодого покоління [1: 131].

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що дитячі та молодіжні об'єднання у разі тісної співпраці можуть стати для соціального педагога своєрідним інструментом для досягнення як локальних так і масштабних завдань.

У цілому ж робота соціального педагога з дитячими та молодіжними об'єднаннями повинна бути спрямована на досягнення умов, які сприяють соціальній орієнтації і самореалізації молоді у її власних інтересах, а також в інтересах суспільства, держави. Досягнення такої мети можливе при чіткому виборі форми взаємодії соціального педагога з дитячими і молодіжними громадськими організаціями та молодіжним рухом в цілому, комплексному поєднанні різноманітних шляхів такої взаємодії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Молодь України у дзеркалі соціології / Заг. ред. О. Балакіревої і О. Яременка. – К.: УІСД, 2001. – 210 с.
2. Сорочинская Е.Н. Подготовка социальных педагогов детско-юношеских объединений. – Ростов н/Д, 1996. – 188 с.
3. Головатый Н.Ф. Социология молодежи: Курс лекций. – К.: МАУП, 1999. – 224 с.
4. Кормич Л.І., Шелест Д.С. Громадські об'єднання та політичні партії сучасної України. – К.: АВРІО, 2004. – 262 с.
5. Кулік В., Голобуцька Т., Голобуцький О. Молода Україна: сучасний організований молодіжний рух та неформальна ініціатива. Дослідження. – К.: Центр дослідження проблем громадського суспільства, 2000. – 460 с.

Матеріал надійшов до редакції 19.09.2005 р.

Выговский В.И. Пути взаимодействия социального педагога с детскими и молодежными общественными организациями.

В статье рассматривается проблема поиска путей и форм взаимодействия социального педагога с детскими и молодежными общественными организациями, определения роли и места социального педагога в детском и молодежном движении Украины.

Vihovsky V.I. Ways of Social Educator's Cooperation with Juvenile and Youth Civil Organizations.

The article seeks ways of social educator's cooperation with juvenile and youth organizations. Defined also are the role and status of a social educator in juvenile and youth movements of Ukraine.